

ORGANULU

LUMINAREI.

Gazeta Beserecesca, Politica, e literaria.

Cu pre Gratiosa inuoientia.

Sambata

Nr. XXXI.

2 Augustu. 1847

VIENA. Maiestatea Sa ces. r. Apostolica pre in pre Indurat'a sa Resolutiune de in 8 maiu a. c. se indura aintemeia de nou trei V. Consulaturi, precum un'a in Sultanieh - Kelessi lenga Ellespontu, alt'a in Adrianopoli, si a treia in Varna, deo data induranduse adenumi la celu de la Hellespontu pre Mariu Xantopulo, er' la celu dela Varna pre Adolflu Tedeschi. Care la pre Inalta Demandare se face cunoscutu.

Viena, 10: 22 jul. O mare crima se templa aci in sant'a santeloru, de care tota anima se inhora. Preatul Greco-unitu, parochu la besereca Santei Barbare si Canonicu de Lemberg Rmulu. D. Petru Paslawsky, fu ucisu in besereca dupa S. liturgia de o mana necrestina. Repausatulu avendu datin'a a remane mai indelungatu in besereca dupa implinirea celorlora sante, si acum aduncatu in rugatiuni inaintea altarului, fu lovit in capu cu patru lovituri de secure. Prepusulu cadu pre un fetu acei besereci, pre carele nefericitulu pentru viati'a lui neordenata l' aratase in susu sii midilocise scoterea, fora de ai portá pentru aceea ura urgisitoria, ci inca dandui de intru al seu 12 fl. c. m. spre ajutoventia pan' la alta aplecare; dar' nemultiemi-toriulu cu acestea se folosi spre a se scapa dein manule dreptatei dupa ce a plenu foradelegea. Inca nu ise dede de urma, ci se sperza, ca nu va scapa dein aintea ochiloru providentiei.

CLUSIU, 2 aug. st. n. Diona acest'a va remane multu insemnata in legislatiunea transilvanica. In Sied. dietale LXXIII, dupa ce unele protestari se cetira, textulu latinu al Urbariului nou deplinu statuinduse si prein midilocirea unei splendide deputatiuni tramitenduse catra r. Guberniu, in urma si acest'asi Inaltu aratanduse in midiloculu Dietei, Exc. Sa Gubernatoriulu ceti trei noua pre Inalte Rescripte regie, intre carele celu mai de insemnatu e celu pentru limb'a ungeresca, cu articlii de lege pentru ea, prein carii de aci inainte limb'a ungeresca in loculu cei latinesci se radica a fi limba diplomatica pentru legi, protococele dietei si corespondentiele cu Comisariulu Regiu, in adresele catra Maiestatea Sa, pentru Guberniulu regiu, Tabl'a regia si oficiele subordonate Guberniului, in ducerea protocolectoru, corespondentielora intre sine si cu tote jurisdictiunile transilvane, si in decretele guberniale impreuna cu inceputulu si capetu loru, asemenea si pentru tote jurisdictiunile, scaunele de judecata si deregatoriele dein senulu natiunilor ungeresce si secuesce intru protococele, corespondentie si ori ce alte relatiuni intre sine; natiunea inse sasesca

si de aci inainte remanendu in usulu dupa poterea art. 31 dein 1791. In catu pentru jurisdictiunile beserecesce, intru corespondentiele loru si matricule, unde se tienu cuventarile beserecesce in limb'a ungeresca, intr' asemenea va fi diplomatica acest'a, er' pentru celelalte de marturisirea augustana, remanendu erasi totu usulu pan' acum tienu. Acestu Rescriptu prea Inaltu fu cuprinsu cu cele mai entusiastice semne de multie-mire, in urm'a caria ser'a cetatea fu iluminata de a sa voia, er' Comitele Dominicu Bethlen dede o splendida petrecere de sera, unde pentru pre Augustulu nostru Monarca si pentru mai multi fii a patriei nostre se inaltia inchinari si orari insufletite.—Cele lalte doua Rescripte suna despre asiedierea marginiloru intre Unguria si Transilvania de catra Comitatu Bihariului, si despre darea recruteloru.—Noi vomu trascrie mai in giosu intregu textulu Rescriptulu R., si al articliiloru pentru limb'a ungeresca.

CLUSIU, 3 aug. In Sied. LXXIV, se ceti Adres'a comitativa la Articlii urbariali, si impreuna cu acestia se suscrisera de Presidente si cei trei maiestri protonotari si se pectuira cu peccetile a tute-trele natiunile. Asemenea se facu si cu Adres'a si articulu pentru alegerea deregatoriloru. Dupa care Exc. Sa Presedentele propuse pentru Siedentiele victorie: darea recruteloru, in urm'a pre Inaltulu Rescriptu cetitu in Sied. trecuta; care propunere de si avu ceva opusetiune, ci in urma pre in maiortatea voturiloru preinvinse.

R. Rescriptu si Articlii pentru limb'a ungeresca:

FERDINANDUS etc. Articulum de lingua hungarica, medio repraesentationis fidelium Nostrorum Statuum et Ordinum, e proximo elapsis Comitibus de dato 31-ae januarii 1843 via solita Nobis subtratum, in ea, qua adjacet, forma per Nos benigne confirmatum, hisce vobis remittimus, nihilque ambigentes vos paternam Nostram in promovendam culturam linguae hungaricae promotionem hac quoque vice testatam, ea qua par est, gratitudine recolituros, eo vos inviamus: ut articulum hunc in serie reliquorum per Nos benigne confirmatorum altissimae sanctioni Nostrae Regiae substernatis. In reliquo etc. datum die 25-a julii. Anno 1847. Ferdinandus.

Articulus. De Lingua Hungarica. Clementer annuente Sua Majestate Sacratissima art. 31. 1791 in sequentibus modificatur:

§ I. Leges dehinc hungarico idiomate redigentur; cacterum Sua Majestas Sacratissima be-

migne providere dignabitur: ut versio earum in vernaculam linguam jurisdictionum saxonicarum publica auctoritate procurata, his pro gremiali earundem usu, via Regii Gubernii, simul cum articulis diaetalibus suo tempore transponatur.

§ II. Comitata non solum in adornandis protocollis, verum etiam in tractatibus cum Commissario Regio fovendis, et relationibus ad Suam Majestatem Sacratissimam submitteendis, hungarica utentur lingua.

§ III. Gubernium Regium, Tabula Regia, et Gubernio subordinata officia, in concinnandis protocollis, correspondentiis item inter se et cum singulis M. Principatus jurisdictionibus, hungarica utentur lingua, decretaque gubernalia admodum memoratas jurisdictiones, simul cum introductione et conclusione eorundem, hungarico idiomate expedientur.

§ IV. Omnes jurisdictiones, omnia item fora et officia civilia, tam in pertractationibus et concinnandis protocollis, quam in relationibus et expeditionibus suis, in gremio nationum hungaricae et sicilicae hungaricam, in gremio vero nationis saxonicae germanicam, adhibebunt linguam.

§ V. Natio saxonica, relate ad correspondentias cum reliquis jurisdictionibus, in usu a tempore conditi articuli 31. 1791 observato porro quoque relinquatur.

§ VI. Matriculae in locis, ubi sacri ad concionem sermones idiomate hungarico habentur, lingua hungarica ducentur, eademque lingua in correspondentiis etiam harum jurisdictionum ecclesiasticarum cum jurisdictionibus secularibus hungaricis et sicilicis obtinebit, jurisdictionibus ecclesiasticis evangelicorum augustanae confessionis, tam in fundo regio quam in gremio nationis hungaricae constitutis, in usu hucdum observato porro quoque permanentibus.

A N G L I A.

LONDON, 11: 23 jul. Parlamentulu anglesecu se inchise astadi dupa a média-di de insasi regin'a in persona dupa usitatele cerimonii. In cuventarea de tronu mai in urma M. Sa dechiară: că cugetulu Ei este de a desface acestu parlamentu numai de catu; si se vorbese, cum că circulariele de alegere (Writs) pentru Comitatie si opide se si espeduira ca ceva mainainte.

F R A N C I A.

Parlamentulu se apropia de capetu, si macar' că dupa forma nu e inchisu, deputatii totusi pe intrecute parasescu capital'a si alerga fia-carele in laturea sa.

Pellapra se dede prinsu, si procesulu lui in Camar'a Pariloru tienu forte scurtu. In 23 jul. se incepu, si intr'aceasi se si termina. Camar'alu puse intru o categoria cu Despans-Cubières si Parmentier, sil' condamnă la 10,000 fr. emenda, si pierderea drepturilor civice.

Camar'a deputatiloru luni 14: 16 jul. tienu cea mai dein urma sidentia, si se desparti fora de terminu defiptu precandu se se adune.—Camar'a Pariloru inca-si va termina lucrarile in dilele de antaiu ale lui Augustu; si asia inchiderea formale a parlamentului nu se va templă de catu dupa aceea.

Siederile ambeloru Camari se deschisera in 17 aug. 1846, in 4 sept. se prorogara si de non se incepura in 11 jan. a. c. continuandu pan' acum.

Intr'acestu restempu Camar'a deputatiloru se aduna de 140 de ori in sidentie publice, si că la 46 de ori in cancelarii.

I T A L I A.

ROMA, 5: 17 jul. Unele turburari se templara pre ulitiele Romei, a caror'a urmare fu ca PIU IX depuse pre Cardinalele Graselini dein postulu de Gubernatoriu a Romei, precum se vorbesce, pentru că ar fi negritu a inscientia pre S. Sa de starea lucrurilor in Roma.—Cardinalele Ferretti sosi, precum s'a scrisu, si se accepta cu multu entusiasmu de junimea Romei, care vrea sei desprinda caii si asia ca in triumfu selu duca in cetate, ci Cardinalele cu un cuventu resolutu-i asiedia dicundule: Imitati pre mari strabunii vostri, carii se faceau eroi er' nu vite.—Vice-Gubernatoriulu Morandi, si Cardinalele acum secretariu a Statului Ferretti amendoi publicara cate un edictu catra cetatianii Romei, si amendoi le recomanda pacea, intieptiunea si astemperulu.

M A R O N I T I I si D R U Z I I

dein Libanu.

(Capetu)

„Comisiunea vostra se ar teme a infrange preintr'o demustrare afara de tempu unele mesuri, cese recomanda preintr'un caracteriu invederatu de dreptate si impartialitate. Cugetulu ei ar fi că se se animeze guberniulu de acum al Sultanului intru nevoientiele lui, si anulu ostent, desanima prein pretensiuni afara de tempulu loru; cum ca ar trebni lasatu ceva si tempulu si esperientiei intru deslegarea unor intrebari asia cu anevoie si incurcate. Noi cugetamu, că celu mai bunu midiu locu pentru noi, de al intrebuintia cu folosu in acestu momentu, e a lucră spre stingerea inimicitieloru statatorie intre diferitele natiuni, a asiedia animele si a imprestia asteptarile unor'a si temetele altor'a. Acesta ar fi oportare buna de a se tiené, o folosentia desinteresata si ajutatoria cu influentia nostra dein Siria.

„Ce postescu instantii? Aparare de la Francia? Ast'a neci odinora nu le a lipsitu, neci le va lipsi vre odata; ei insii resemtu astadi efectele ei cele poteritorie. Reasiedierea familiei lui Siehab? Inse, Domnii miei, deca dein partea siechiloru (betraniloru) asta cerere se pricepe, pentru că ei asia speréza, precum si dechiară, că voru sesi recăpete privilegiurile pierdute, dar' dein partea poporatiunei pote-se ast'a pricepe? ca ci că in umbr'a acestoru privilegiuri se templara tote acele crime, de carele ei atat'a au suferitu.

„Cepotu ei dar' speră dela emirulu Besir au de la fiulu lui? Multiemita apararei guberniului nostru, acesti principi dobendira tote usiurentiele si respectele ce le cere infortuniulu. Ei vieza intru o retragere respectata, noi respectamu infortuniulu loru; ci cum se nu aratamu unele ne-cuvenientie ce aru poté se insociésca reasiedierea loru intra domnia? Ce se facu dein caus'a loru? cese facura partasii causei loru acum de siepte ani? Representati-ve pre emirulu Besir, de optu-dieci de ani, care gubernă Libanulu asia indelungu in midiu loculu toturoru crancenitatiloru feudalismului si apesarei impreunate, ajunguendu capu consiliuriloru prein alegere acum asiediate, obligatu a se supune influentiei acelor'a si ale accepta,—supune-s'ar elu de buna voie? Druzii

nu au dreptu de a cugetá, cá cea de antaiu a lui grige ar fi se restatoréscá vechile tradatiuni, vechi'a organizatiune in a carei senu elu a vecnitu si a imperatitu? Au nu se precepu rivalitatile si nemultiemirile ce ar trage dupa sine oasemene restautare, lupt'a între partasii acestoru doue gubernári ce nu aru poté senu dé afara, desordinele morale si materiale ce ar urná dein aceea? Si nu vedeti voi, ca guberniulu francescu, respun-diatoriu de rezultatele acei stari pentru cá ar fi de a se multiemi influentiei lui, asia aru dá arme in contra-si adversariloru sei in consiliile Diva-mului, si siar pierde autoritatea?

„Apoi suntemu noi securi, cá emirulu ajun-guendu a recuperá puterea in Siria, nu se va fo-losi cu ea spre asi cercá scapare de suptu jugu-lu turcescu? Si atunci pentru noi Libanulu ar fi de pururea un obiectu de discordia in Constanti-nopole. Pote, cá elu inca s'ar aruncá intr' alte bracia na a nostre. Tote trebue prevediute inainte de a acceptá un consiliu, o fapta ce ar trage dupa si-ne oresponsabilitate positiva.

In catu e pentru emirulu, elu numai este cre-stinu; elu se facu turcu; elu abjura. Noi intreba-mu Camar'a, cum amu poté noi se damu popo-reloru crestine dein imperati'a turcesca un spe-ctacu de influentia-ne in favorea unei fapte, ce in totu Levantulu e semnata ca un crime? Noi cutezamu a afirmá, ca protectoratulu nostru catolicu ar suferi o mare lovitura. De amu ajutá noi candidatur'a lui, pote cá Port'a nu s'ar retrage a o acceptá, de a intrá in calea aratata de instanti; ea iar conferi pentru un momentu administrarea Libanului; apoi, la antai'a proba adevérata au supusa de incapacitatea lui, far dispensá imple-hindui loculu cu un gubernatoriu turcu, si noi nu amu mai avé dreptulu de a ne mai plange neci de a cere socotela de calcarea principiului, ce l'amu fos-tu castigatu si apoi l'amu parasitu.

„Se nu uitamu, Domnii miei; caus'a emiru-lui trebue mai pucinu se ne intereseze in Liba-nu, cá insasi caus'a crestiniloru. Si acest'a e, care noi voim a o apará. A imbunatati sorteá crestiniloru, a castigá pentru ei un guberniu mai regulariu, mai dreptu, mai imparcial; a scapá ca-tolicismulu fora de a scuturá autoritatea Portei, a-st'a e scopulu nostru, singurulu succesu cel cer-cámu; acestu scopu inca nu e ajunsu, ci noi to-tu mergemu catra elu.

„Noi suntem plecati a crede Domnii miei, cum ca cererea indereptata catra Camara, si ca-re e fara datu, se trage deintru o epoca main-ainte de organizarea starei de acum a lucrurilo-ru. Intr'adeveru, de acést'a nu se face vorba in-tr'ins'a. Noi credemu a fi detori'a nostra de a cu-prinde cu ceva cautare inpregiuru aste scrisori, ce vinu dein Oriente in Francia spre a ne desce-ptá simpatiele politice seau a ne misicá imagina-tiunea. Noi avuramu a mana unele cereri indre-ptate catra guberniulu turcescu, suscrise de cei mai principali locuitori ai Libanului, insi descen-dentii emirului sunt carii ceru, ca un singuru re-mediu releloru loru, organizarea unei administra-tiuni turcesci, si noi reaflamu acelesi semnaturi, acelesi peceti in giosulu cereriloru indreptate ca-tra Francia, in care ceru o singura administrati-une si crestina. Dupa unele ca aceste este ierta-tu a stá la indoéla de spre adevératele lipse ale unei poporatiuni, a caria doriri prein acelesi per-soné sunt esprese in modruri atatu de diferente.

„Domnii miei, noi suntemu convinsi, cum ca starea Libanului multu s'a imbunetatu, si ce o

probeza e incetarea toturoru crimeloru si toturo-ru desordineloru. Noua se pare, cá ar fi o necu-venentia gré a voi se scimbámu tote fara moti-ve seriose, fara strimtorire, fara lipse neaparata, si cá amu poté avé ore ce incredentiare intru sentimentele de dereptate si intieptiune ce in-suffletiescu pre Sultanulu si guberniulu lui;“ etc.

Resultatulu acestoru desbateriamu aretatu la Nr. XXVIII.

CAROLU LINNÉ,

notitia biografica-literaria.

Publicandu in Suplementu un Vocabulariu de numele planteloru transilvane in patru limbi, in rele latinesci dupa terminologia acestui mare Botanicu acum adoptata in tota Europa, nu fora interesu socotimú a fi a insemná aici macar' pre scurtu o notitia despre lucrurile acestui mare barbatu, dela carele o noua epoca se incepú intru acesta multu pretiuita scientia, dupa cum noi ast'a nu dein Conversations-Lexicon, ci dein scri-etoriu de clase amu estrasu. *)

„Carlu de Linné, nascutu la Raoshult in Smo-land (Suedia) la a. 1707, erá filulu unui preutu de satu fora avere, sisi petrecú teneretiele in ma-re seracia. Inse inca fiendu la scola in Wexiö, unde erá se se pregatésca la studie teologice, a-tat'a l'a trasupatim'a dela seriosele studie lim-bistice catra plánte, catu intr'acelea remase for-te inapoi, si parentele lui desperandu selu vedea urmatoriu ore-candu in deregatori'a suffletesca, déde pre fiu-seu celu, precum ise párea, fara ta-lente in man'a uhui cismariu la invetiatura. Spre fortun'a lui, doctorulu dela Wexiö, J. Rothmann, cunoscu mai bine aplecárele tenerului si mentea lui susu nesuitoria, si prein a sa indemnare adu-se pre parintelei la atat'a, catu-lu lasá se urne-ze plecariloru-si catra cunoscenti'a naturei, intru care acelu barbatu bunu impartasindu carti bo-tanice cercá al' indereptá catra un studiu mai re-gulatu a imperatiei planteloru. Asia Linné fú scapatu scientiei si intru al doua-diecile anu al vietiei purcese la universitatea dein Lund se in-vetie medicin'a si scientiele naturale. In anulu urmatoriu, 1728, inse se duse la Upsala, unde prein Olaus Celsius fú recomendatu betranului Rudbeck celu atunci de siepte dieci de ani, carelei in-credentiá luarea aminte preste gradin'a botani-ca, sii suferi folosenti'a cu bibliotec'a sa. Intre aceste inpregiurari Linné facu asia mari progre-suri in studie-si, catu inca intr'al 24 le anu al vietiei 1731 scrise cartea ‚Hortus uplandicus‘, si in celu urmatoriu prein intrevenirea aceluasi Celsu si Ol. Rudbeck jun., fú tramisu de Acade-mi'a suedésca a scientieloru in Laponia, spre cer-cetarea producteloru naturale acestoru tienuturi inaltu-nordice, ce inainte de Rudbeck celu teneru la a. 1695 si de atunci in coce neci un cercato-riu a naturei nu le au visitatu. Resultatele ace-stei memorabile calatoriice in mai pucinu de sié-sa luni, dein maiu pan' in nov. 1732, o imple-ni, le facu cunoscute inca intr' acé'si anu.

„Curundu dupa intorcerea dein Laponia lasá Upsala si se duse la Fahlun, unde se ocupá cu Minerologia si facu cunoscentia cu fi'a doctoriu-lui de acolo Moräus, ce mai tardiu oluá de mu-ere, si acést'ai dede inainte bani de drumu catre Holandia, unde se duse spre asi castigá gradu-

*) Vedi Bischoff Lehrb. der Botanik, T. 2. P. 2. p. 504 seq.

area de doctoratu. Dein Harderwyck, unde castigă pelari'a doctorésca in 1735, inca intru același anu se duse la Leiden si Amstelodam, si pre in midilocirea renumitiloru Boerhave si J. Burman se puse ingrigitoriu de avut'a gradina a lui G. Clifort in Hartekamp. Aici petrecu elu doi ani, si intr'acestu scurtu tempu numai pucinu de noue opuri dede afara, carele tote ajutara la intarirea renumelui seu pan'acum intemeiatu, si carele in parte cuprindeau principiile meritatorie, ce curundu dupa aceea devenira a fi nou temei u a tota cunoscenti'a naturei. Dupa ce Linné intr'aceea si in Anglia petrecu pucinu tempu, se intornadein Hollandia, prein Paris si Göttinga, in Suedia inapoi. Haller, carele in pucinu tempu ce petrecu in Gotinga, Fındragi, vrú in scurtu dupa aceea sei lase scaumulu seu de profesura la universitate, ci scrisori'a ce erá sei duca acesta insciantiare, sosi pre tardiu, cá ce acum Linné constrinsu de impregiurari-si acceptase starea de doctoru de nae la flót'a suedesca. Recomandatu fiendu regelui de Comitii Tessin si Höpken, curundu scapá elu de acesta uriciosa deregatoria, si la a. 1739 cu titlu de Botanicu regiu se denumi presedente Academiei scientieloru dela Stockholm. In anulu urmatoriu intreprinse elu, dein comisiunea Consiliului tieriei, o calatoria catra Oeland si Gothland, si dupa intorcere la a. 1741 castigá profesur'a de medicina si anatomia la Upsala, ci o scimbá la anulu cu Prof. Rosén, si luá pre sine profesur'a Botaniceii impreuna cu preveghierea spre gradin'a botanica, care amendoue deregatorii in 36 de ani le portá spre laud'a sa nemuritoria si spre folosulu scientieloru; de ora ce elu de atunci pan' cu pucini ani inainte de morței, ce se templá in a. 1778, scrise acelu lungu firu de carti botanice, cei facura numele remunitoriu."

Linné fu celu de antáin, carele impreună intru un totu Zoologia, botanic'a si mineralogia. Elu se aplecá adá definițiuni precise, ale legá intre sine pre intru osistema chiara si firesca. Clasificarea dupa sexu ce ise ascrie une ori, fu mainainte intrebuintiata de Burkhart.

Cartile lui cele mai insemnate pentru studiu Botaniciei sunt:

Systema naturae. Lugduni Batav. 1735 f.

Bibliotheca botanica, ib. 1786, 8.

Genera plantarum, ib. 1737, 8; edit. nona, cur. C. Sprengel, Gött. 1831, 2 voll.

Fundamenta botanicae Amstel. 1738, 8. — P. II. seu Classes plantarum seu Systema etc. Hal-lae M. 1747.

Systema vegetabilium, ed. 16-a. Gött. 1828.

Species plantarum etc. Holmiae, 1753, 2 voll. etc. etc.

P R I N C I P I A

de limba si scriptura.

XXVI.

In urma, osmentela nu pré rara in vorb'a comune si in pen'a multoru scrietori, de a formá in unele vorbe a 3 pers. plur. de a trei conj. in togm'a cei singulare: ei acopere, descopere, sufere etc., care la cei vechi nuseafia; ei scriu cá si intru alte vorbe de aceeași conj. acoperu, descoperu, suferu etc.

Asemenea vorb'a adaugu facunduo cei ve-

chi de a 3 conj. cum se cuvine se fia, de aci: a adauge, nu a adaugá séu togma a adaogá, adaosu, ei scrieau si in plur. 3 pers. adaugu; la care dein insa firea Gramaticeii cunoscute trebundu se fia, ne pregetámu a mai aduce si esemple.

2) In imperfectu, unde noi astadi preste totu person'a I. singulare odicemu in togm'a ca pre cea plurale: io ерам, io шедеам si noi ерам, шедеам etc. Ci nu asia cei vechi, ci ei in sing. diceau si scriau: io ерá, шедеа, — noi ерам, шедеам, lapedandu si aici ca pretutendinea pre in finale al latiniloru dein singulare, ér' noi asimilandu pre ambe persoanele antáie dein amendoi numerii.

CB si CF, dela Mat. XXV. 35: seq. ерá ши мж дэсет, дезержкат ерá ши мж лмвржкат, лжн-цед ерá ши мж сологит, л темницж ерá ши венит кз-трг мине.

CB, dela Joan IX, 25: оуна цид кз wpe ерá, лжмз вжз. CF, dela Mat. XXV, 24: шїлпте кз рзз ом ецип, adeca: шїлмште. Mat. XXVI, 25: л шол-те знале пре лжнж вон шеде, л кестеркж лвзца, ши нз принсет мине.

MS. лтравжзи ши сз фале хорж, ши ерá аджнатж тоатж четага, лр ед де мдале знле ерá пжржцит ачл хор-рз, кз ерá аджит де чэле кжвинте пролжните. — Inca: лр ен хжржнждэж ка кжнн оунла ллат, лтребаржж нз нз-мам че шїл ед, че лжз ши ченз шїл ед, че ерá гржит кз мжние ши кз оурије кжтрг чннеа. — Inca: лр ен де оунде шїлрж проклжцип че фал ед кз ерá вркме мдалж треждт де кжнж ерá фжкжт ед ачкетк. — Inca: ед джкж аджїо а-чкетж кз жкле пазнцл; etc.

3) In catu pentru perfectu, inca si mai susu (nr. XIII.) insemnaramu, cá cu cátu sunt mai vechi monumentele nostre, cu atat'a aflamu tempurile auxiliare mai rare, ér' in loculu acestor'a mai multu formele originarie precum: aflái, vediúí, audii, séu cu u in capetu: aflaiu, vediúiu, audiiu, amendoue formele aceste ortografice intogm'a ocurendu, de-si cea cu u cu-ceva mai desu; care se va cunosce si dein aceste pucine esemple, ce noi dein altele mii amu alesu:

BO, gen. I, 1—6: лчелждт фжкд джмнезеэ чержа ши пжмжнтдл, е пжмжнтдл ерá пжргїо ши лдешрїт, ши лнтжнтрек ерá спре аджнж, ши джл джмнллн се пжргá спре лпж, ши знсе джмнезеэ: фїе лжмннз ши ф'л лж-мннж, ши вжз'л джмнезеэ карж фн еднж лжмнна, ши деспжрци джмнезеэ лжмнна дала лтжнтрек, ши кемж лжмнна жнш ши лтжнтрекл нолпте, ши ф'л де лнтр'л сфрж ши де лнтр'л джмжнїцж жла дентжнн. — Asia si Bibli'a dela Bucuresci, totu acolo: жнсе, сз фж-к'л, вжз'л, оеевн, нжмн, afara de: аэ фжкжт in v. 1. — Ci Bibli'a lui Sam. Klein dela Blasiu dein a. 1795, totu acolo are: аэ фжкжт, аэ жнсе, аэ вжз'л, аэ деспжрцип, аэ нжмнт, саэ фжкжт, саэ фжкжт, саэ фжкжт.

De intr'asta datina rea, ce acum asia tare s'a latitu, catu neci cutéza cineva ase lapedá cu totulu de ea, urmá, cá unele forme originarie a vorbeloru de a 3 conj. au se uitara de totu, au se stranutara intr'altele nu asia bune ca cele de antaiu. De acca sorte sunt preteritele in ш precum жнш, джш, жчш, etc., si ale verbeloru dau, stau, facu: дед, стет, феч, séu дедю, стетю, фечю; — de acést'a sunt formele: жїеїл, джїеїл, ж-чїеїл, дедїл, стетїл, фечїл, inca si фжкдїл, cu ж seu si fora ж.

S U P L E M E N T U.

V O C A B U L A R I U

De numele plantelor transilvane, romanescu, latinescu (dupa Sistema lui Linné, L.), nemtiescu si ungiurescu.

C. (Urmare)

- Cod'a-cocosiului, v. pecetea lui Solomon.*
Cod'a-epei, v. cod'a calului.
Cod'a lupului, v. cod'a-vacei.
 Cod'a-lupului-veneta, verbascum phoeniceum L., violettblaues Wollkraut, kék ökörfark.
 Cod'a-racului, potentilla anserina L., Gänse-
 rich, pipefű.
 Cod'a-siorecelului, achillea millefolium L.,
 Schafgarbe, egérfark.
 Cod'a-vacei, verbascum thapsus L., grosze Kö-
 nigskerze, ökörfark.
 C...le-popei, helleborus purpurascens, pur-
 purfarbige Nieszwurz, páponya.
 — orchis morio L., Salep, agárfű.
Corda-de-gaina, v. Rocoina.
 Cornu, cornus mascula L., Kornelkirsche, somfa.
Cositia, v. mazerichia.
 Craieliciu, orobanche lutea, grosze Sommer-
 wurz, sárga vajvirág.
 Crânciesiu, geum urbanum L., Nelkenwurz,
 szegfűgyökér.
 Crastaveti, cucumis sativus L., Gurke, ugorka.
 Crést'a-cocosiului, leonurus cardiaca L.,
 Herzgespann, sziverösítőfű.
Crést'a-cocosiului, v. Cione.
Crestatiè, v. Susain de padure.
 Cretisioru, alchemilla vulgaris L., gemeiner
 Sinau, orozslánytalpfű.
 Crihinu, prunus insititia L., Zwetschken, kö-
 kényszilva.
Crinu, v. lilia.
 Crumpene, solanum tuberosum L. Erdaepfel,
 pityoka.
 Crudietie, corydalis barbarea L., Winterkres-
 se, téli tormafű.
 Cucurbeta, cucurbita lagenaria L., Flaschen-
 kürbis, nyakastök.
 Cucurbetiè, bryonia alba L., Zaunrübe, földi
 tök.
 Cucuruza, mays americana, türkischer Wei-
 zen, törökbuza.
 Cucuta, conium maculatum L., geflecter Schier-
 ling, nagy bürök.
 Cucuta-de-apa, v. cucuta veninata.
 Cucuta-veninata, cicuta virosa L., Wasser-
 schierling, méregbürök.
Cup'a-vacei, convolvulus sepium L., Zaunwinde,
nagy fulák.
 Curechiu (vérdia), brassica oleracea L., var.
 capitata, Kopfkohl, káposzta.
 Curpenu, clematis vitalba L., Waldrebe, fe-
 jérvenicz.
 Cuscrisioru, pulmonaria officinalis L., gebräuch-
 liches Lungenkraut, tudófű.

D.

- Dedetiei, pulsatilla vulgaris, Küchenschelle, ta-
 vaszi kökörcsin.
Dintele-dracului, v. erba-rosia.
 Diptamu, dictamnus albus L., weisser Diptam,
 körisezerjő.
 Dobrovnica, melittis melissophyllum L., Im-
 menblatt, dabronika.
Dostu, v. Sovavervu.

Drimocu, viburnum lantana L., Schlingbaum,
 ostorménfa.

Drimosu, v. drimocu.

Dumbetiu, tencium chamaedrys L., Gamander,
 cserlevelűfű.

Dumbratnicu, v. dobrovnica.

E.

- Édera, hedera helix L. Ephen, fái borostyán.
 Endivia, cichorium endivia L., Endivie, endi-
 via.
 Érba-brósceloru, hydrocharis morsus ranae
 L., Frochbisz, békafű.
Érba-cocosiului, adonis aestivalis L., Som-
meradonis, kakasvirág.
 Érb'a-codrului, atropa bella donna L., Tollkir-
 sche, farkascseresnye.
 Érb'a-Cristoforului, actaea spicata L., Chri-
 stophskraut, farkasszölő.
Érba-da-bou-selbatecu, v. limba bouului.
Érba-de-cositoriu, v. cod'a calului.
 Érba-de-curca, v. fumulu pamentului.
 Érba-de-langóre, sisymbrium alliaria L.,
 Ramschelwurz, foghagymakánya.
Érba-de-piétra, v. sufufu.
Érba-de-rane, v. érba taiaturei.
 Érb'a-fecioriloru, herniaria glabra L., Bruch-
 kraut, kis poresfű.
 Érb'a-fiéraloru, asclepias vincetoxicum L.,
 Schwabenwurz, lörinczfű.
Érba-flocosa, v. catinica.
 Érba-grasa, sedum telephium L., fette Henne,
 varjubab.
 Érba-grasa-de-gradina, portulaca oleracea
 L., Portulak, poresfű.
 Érba-infarinata, chenopodium bonus Hen-
 ricus L., stolzer Heinrich, kenőfű.
 Érb'a-lui-sántu-Ionu, v. Sierláiu.
Érba-lui-sántu-Jonu, v. Suatoria.
 Érb'a-lui-táte, symphytum officinale L., ge-
 bräuchliches Beinheil, fekete nadály.
 Érba-mare, inula helenium L., Alant, örvény-
 gyökér.
Érba-mátiei, v. catinica.
Érba-móle, stellaria holostea L., Grasnelke.
 Érb'a-nebuniloru, helleborus niger L., schwar-
 ze Nieszwurz, fekete hunyor.
Érba-négra, v. buruiana de buba rea.
Érba-ovesului, v. oschiga.
Érba-plumunei, v. Cuscrisioru.
Érba-purecelui, polygonum persicaria L.,
Flöhkraut, hunyorfű.
Érba-puturósa, v. buruiana puceosa.
 Érba-rosia, bidens cernua, Wasserwundkraut,
 sugáros farkasfög.
 Érba-rosia, polygonum hydropiper L., Wasser-
 pfeffer, vizibors.
 polygonum orientale L., morgenländi-
 scher Knöterich.
 Érb'a-rundunelui, chelidonium majus L., Schöll-
 kraut, vérehullófű.
 Érb'a-rundunelui-mica, v. calce mica.
 Érba-sarata, salicornia officinalis L., krautar-
 tiges Glasschmalz, sófű.
 Érba-sarata, salsola prostrata L., gestrecktes
 Salzkraut.
 Érb'a-sierpelui, polypodium filix mas L.,
 Farnkraut, páprágý.
 Érb'a-taiaturei, betonica officinalis L., Beto-
 nie, bakfű.
 Érb'a-urechei, sempervivum tectorum L., Haus-
 wurz, fűfű.

Erba-usturosa, *teucrium scordium* L., *Lachenknoblauch*, *vizi foghagyma*.

Erba-ventului, *v. catusnica*.

F.

Fagu, *agus silvatica*, *Buche*, *bükkfa*.

Fasolia-de-paru, *phaseolus vulgaris* L., *Fisoln*, *fuszulyka*.

Fasolia-ológa, *phaseolus nanus* L., *Zwergbohne*, *fuszulyka*.

Férece, *tanacetum vulgare* L., *Rainfarn*, *várádics*.

Ferece-alba, *spiraea filipendula* L., *Spierstau-de*, *varjumogyoró*.

Ferecéi, *polypodium vulgare* L., *Engelsüsz*, *kóméz*.

Ferecutia, *v. ferecei*.

Férega, *v. Spasulu-dracului*.

Ferfenu-mare, *tagetes patula* L., *Sammetblume*, *oláhvirág*.

Fierea-pamentului, *gentiana cruciata* L., *Kreuzenzian*, *kigyófü*.

Florea-asciloru, *anemone nemorosa* L., *Waldanemone*, *fejer berekvirág*.

Florea-cununei, *agrostema coronaria* L., *Kranzrade*, *bársonyszegfü*.

Florea-lui-santu-lonu, *galium verum* L., *wahres Labkraut*, *sz. Antal' virága*.

Florea-paseriloru, *v. florea asciloru*.

Floarea-sorelui-de-campu, *v. barb'a-caprei*.

Florea-sorelui-de-gradina, *helianthus annuus* L., *Sonnenblume*, *napraforgó*.

— *heliotropium europaeum* L., *europäische Sonnenwende*, *napraforgó*.

Florea-riorelei, *hyacinthus orientalis* L., *Hyacinthe*, *kerti jáczint*.

... *hyacinthus muscati* L., *Muskathyacinthe*.

... *hyacinthus racemosus* L., *Traubenhyacinthe*, *fürtös jáczint*.

Flore-brosceasca, *ranunculus acris* L., *scharfer Hahnenfusz*, *réti békavirág*.

Flore-de-mázere, *lathyrus odoratus* L., *wohlriechende Platterbse*, *kerti borsoka*.

Flore-de-narcisu, *narcissus poeticus* L., *Narzisse*, *nárczisusvirág*.

... *narcissus pseudonarcissus* L., *gelbe Narzisse*.

Flore-de-ochi, *v. Siluru*.

Flore-de-perina, *anthemis tinctoria* L., *Färberkamille*, *festó szegfüvirág*.

Flore-de-vióra, *Cheiranthus cheiri* L., *gelbe Levkoje*, *sárga viola*.

Flore-frumosa, *v. florice frumosa*.

Flore-veneta, *v. lilia veneta*.

Florice-frumosa, *bellis perennis* L., *Masliebe*, *szikrázó rozsácska*.

Flori-domnesci, *v. garofilu*.

Flori-manuntiele, *v. Viorele*.

Fóia-de-vióra, *hepatica nobilis*, *Leberkraut*, *májfü*.

Fonchiu, *v. Saschiu*.

Forfecari, *v. volbura*.

Forosteu, *helianthemum vulgare*, *Kiströschen*, *tetemoldofü*.

Fragariu, *morus alba* L., *Maulbeerbaum*, *eperjfa*.

Fragi-de-campu, *fragaria collina*, *Knackbeere*, *földi eperj*.

Fragi-de-padure, *fragaria vesca* L., *Waldbeere*, *eperj*.

Frásenu, *fraxinus excelsior* L., *Esche*, *körisfa*.

Fratinelu, *v. diptamu*.

Frundica-voinicului, *sisymbrium officinale*, *Hederich*, *nöstényfü*.

Frundie-de-buba-rea, *v. urdica negra*.

Fumulu-pamentului, *fumaria officinalis* L., *Erdrauch*, *földfüstfü*. (Va urmá)

Melancholia unui sateanu unguru.

(Urmare).

Diceau, cá bietulu carciumarin nu sciá cuprinde pe omeni omenesce, si déca veniá vr'un calatoriu sii cerea vr'o gaina, i-respondea cá are dio elu dá nui de gur'a lui; si déca se abateá vrun domnu de orasiu si cerea vinu dela carciumarin,, i-respondea, cá si elu l'ar bé numai se aiba. . . . Asia au fostu carciumariulu nostru, macar' chiaru bunu omu erá. Dar' apoi, déca infundara pe judovu intre noi, dá dio est'a ori-sice si cui nu cerea; dá dio elu, dar'nime nu iau multiemitu.

In urma si mie miau datu . . . Hei hei, macar' de nu miar fi datu.

Dar' dupa ce acum demultu domniá in satu, éراسi-mi graesce: jupane-gazda, dá n'ai bé un paharu de vinu bunu? Pentru cá-i trasese clopotulu celu mare, cumcá mai bunu vinu de catu vinulu lui nusebé neci dein colo de imperati'acea vechia.—Ci io n'am bentu; inca neci nu iam graitu, numai pentru cá erá judovu. Si numai atát'a socoteam in minemi, del'ar duce potopulu dein colo de siepte tieri; si cu sbiciulu celu lungu pognindu pe spatele celoru siésa boi amiei, numai asia meduceam cu plugulu afara, catu socoteai ca totu pravu se face.

Pentru cá de sisu acum sdrantiosu, desculein, flamendu si setosu, dá si io am avutu ore-candtu siésa-boi. Dieu omenii, cá pe cei trecutu, nu dá judovulu nemica. Ei, nu dá dar' . . . macar' de n'ar fi datu.

Ba datuniau, datu; cá atát'a cu vinu m'au ambiatu, pan'ce mai pre urma si io miam tiennutu garlanulu suptu cepui . . . Atát'a l'am tiennutu, atát'a l'am tiennutu, pan'ce bagara de sama carii me vediura, cá me dusei calare in tergu, si m'am intorsu pe giosu acasa.

Mai antaiu socoteamu, cá déca am adunatu vr'o doi-trei banisiori, nu o fi pecatu abé o glasiutia de vinu, precum facu si altii, si me infundái in carcim'a judovului.

Asia s'o templatu o data-de dou ori; mai pre urma forte adese ori; asia catu dio neci io nu mai sciú de cate ori. . . Dar' o data acum numai ast'a me mancá in capu, cá numai sunt bani gat'a pre sam'a judovului.

Ci judovulu se scii cá me omeniá, cá sciá ca iosu unguru de lege, omu de omenia dein crestetu pan'in talpe., Nu te superá nemica domniata, jupane-gazda,—dicea judovulu,—dau-ti io dumitale si in credentia macar' si cu feri'a si cu butea; cunoscú io omenii de omenia si pre domniata mai alesu te cinstescu, jupane-gazdá.“ Datu mi-au dio elu, mancá-l'ar cenul'o mancatu, mi-au datu, dá nu io fostu de multiemita.

Pentru ca mergea in credentia, socoteam, cá beau in cinste; pentru cá nu plateam adi, socoteam cá nu voiu se platescu catu lumea. Asia apoi, asia afundu am caditu in noroiu, cátu neci cu siésa boi nu m'asi fi potutu scote, adeca, de asi fi mai avutu cei siésa boi.